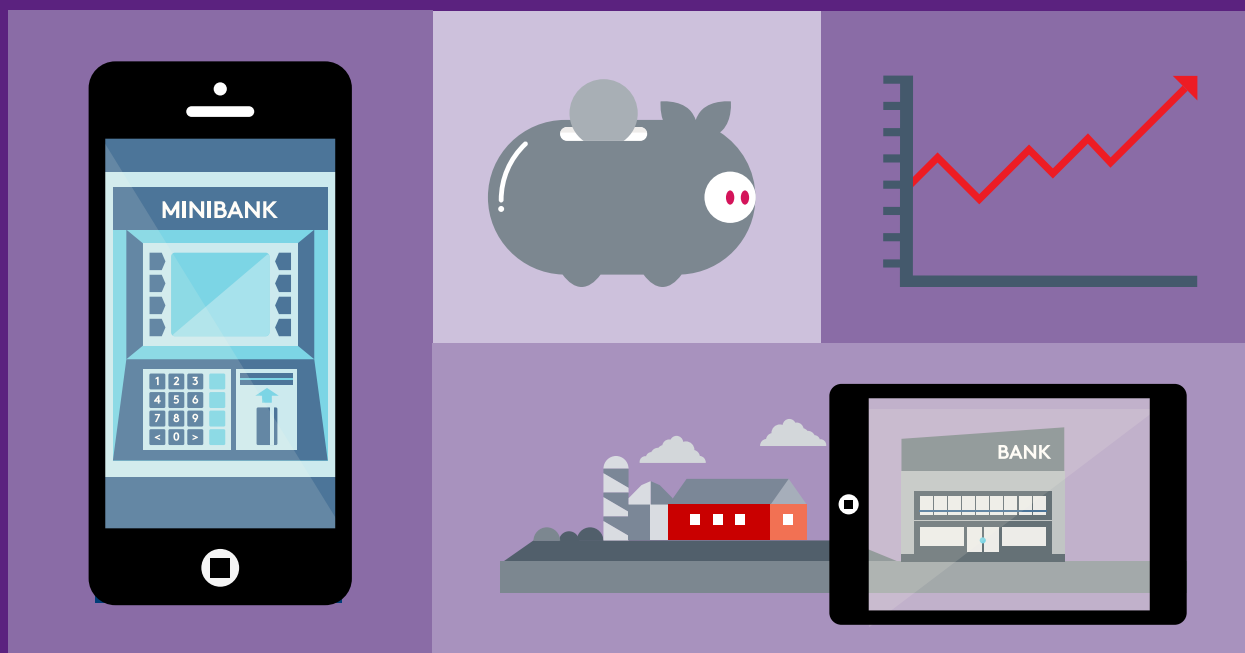

Pilar III 2015

Gjensidige Bank Holding AS

Gjensidige Bank Holding konsern

Innhold

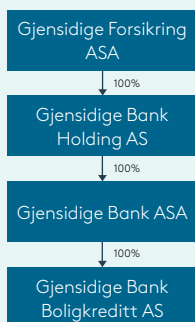
1. Innledning	3
2. Kapitaldekningsregelverket	3
2.1 Innføring av CRD IV (Capital Requirements Directive IV)	4
2.1.1 Likviditetskrav	4
2.1.2 Rapporteringskrav	4
3. Konsernforhold og konsolidering	4
3.1 Oversikt over Gjensidige Bank Holding konsern	4
3.2 Begrensinger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskap	4
4. Ansvarlig kapital og kapitalkrav	5
4.1 Ansvarlig kapital	5
4.2 Kapitalkrav	6
4.3 Soliditetsmål	6
4.4 Uvektet kjernekapitalandel	6
5. Styring og kontroll av risiko	7
5.1 Risikostyring og internkontroll	7
5.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)	8
5.2.1 Kapitalbehov Pilar II	9
6. Kredittrisiko	10
6.1 Styring og kontroll av kredittrisiko	10
6.1.1 Porteføljeoversikt	10
6.1.2 Mislighold og nedskrivning av utlån	11
6.1.3 Motpartsrisiko	11
6.1.4 Kapitalkrav	11
6.1.5 Kapitalbehov	11
7. Konsentrasjonsrisiko	11
7.1 Styring og kontroll	11
7.1.1 Kapitalkrav	12
7.1.2 Kapitalbehov	12
8. Likviditetsrisiko	12
8.1 Styring og kontroll	12
8.1.1 Porteføljeoversikt og forfallsstruktur	12
8.1.2 Kapitalkrav	12
8.1.3 Kapitalbehov	12
9. Markedsrisiko	12
9.1 Styring og kontroll	12
9.1.1 Kapitalkrav	13
9.1.2 Kapitalbehov	13
10. Operasjonell risiko	13
10.1 Styring og kontroll	13
10.1.1 Kapitalkrav	13
10.1.2 Kapitalbehov	13
11. Forretningsrisiko	13
11.1 Styring og kontroll	13
11.1.1 Kapitalkrav	13
11.1.2 Kapitalbehov	13

1. Innledning

Kapitaldekningsregelverket stiller krav om offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar 3). Dette dokumentet oppfyller Gjensidige Bank Holdings (AS/konsern) informasjonsplikt etter dette regelverket og oppdateres årlig. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital blir kvartalsvis offentliggjort i form av note til bankens kvartalsregnskap. Ytterligere opplysninger om ansvarlig kapital finnes på gjensidige.no.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko (Pilar 1) er beskrevet i dokumentet. Videre inneholder dokumentet informasjon om bankens interne måling, rapportering og styring av risiko (Pilar 2).

Gjensidige Bank Holding AS er et heleid datterselskap av Gjensidige Forsikring ASA og er holdingselskap for Gjensidige Bank ASA. Gjensidige Bank Holding AS eier 100 prosent av Gjensidige Bank ASA. Gjensidige Bank ASA eier 100 prosent av Gjensidige Bank Boligkreditt AS.

Gjensidige Bank Holding konsern hadde per utgangen av 2015 en forvaltningskapital på 40,5 milliarder kroner og oppnådde et årsresultat før skatt på 304 millioner kroner i 2015.

Banken tilbyr boliglån, bilfinansiering, usikrede lån, sparing, kredittkort og dagligbanktjenester.

Den største risikoen i konsernet er kredittrisiko, som hovedsakelig stammer fra lån og kreditter i det norske personkundemarkedet.

Gjensidige Bank konsern har som mål å overholde de til enhver tid gjeldende krav til bufferkapital. Ved utgangen av 2015 hadde Gjensidige Bank Holding konsern en ren kjernekapitaldekning på 12,7 prosent, kjernekapitaldekning på 14,3 prosent og en kapitaldekning på 16,2 prosent.

2. Kapitaldekningsregelverket

I EU ble det nye regelverket for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak, CRD IV (Capital Requirements Directive IV/Capital Requirements Regulation) gjort gjeldende fra 1. januar 2014. Regelverket består av et direktiv og en forordning og er hovedsakelig basert på Baselkomiteens kapital- og likviditetsstandarder (Basel III). CRD IV er foreløpig ikke tatt inn i EØS-avtalen.

I Norge er tilsvarende regler innført trinnvis. Kapital- og bufferkravene i CRD IV er tatt inn i finansforetaksloven og verdipapirhandeloven.

De øvrige deler av kapitaldekningsregelverket er gitt i forskrift av 14. desember 2006 nr. 1506 om kapitalkrav for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond mv. (kapitalkravforskriften).

Regelverket består av tre pilarer:

- Pilar 1 Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2 Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3 Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Pilar 1 – Kapitalkrav

Pilar 1 omfatter det regulatoriske minimumskravet til kapitaldekning. Det samlede beregningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Den enkelte bank gis anledning til å velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget. Noen av metodene forutsetter forhåndsgodkjenning fra Finanstilsynet.

Gjensidige Bank ASA benytter følgende metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget:

- Kredittrisiko Standardmetoden
- Markedsrisiko Standardmetoden
- Operasjonell risiko Basismetoden

Lovens minimumskrav til samlet ansvarlig kapital tilsvarer 8,0 prosent av samlet beregningsgrunnlag og krav til kapitalbevaringsbuffer (2,5 prosent) og systemrisikobuffer (3,0 prosent).

I tillegg kommer krav om motsyklisk kapitalbuffer som er et variabelt kapitalkrav som normalt skal ligge mellom 0 og 2,5 prosent ren kjernekapital avhengig av konjunktursituasjonen. Finansdepartementet har på bakgrunn av råd fra Norges Bank, fastsatt at bufferkravet skal økes fra 1 prosent til 1,5 prosentpoeng med virkning fra 30. juni 2016.

Kapitalkrav	31.12.2015	30.6.2016	31.12.2016
Minimumskrav	4,5 %	4,5 %	4,5 %
Kapitalbevaringsbuffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %
Systemrisikobuffer	3,0 %	3,0 %	3,0 %
Motsyklisk konjunkturbuffer	1,0 %	1,5 %	1,5 %
Kapitalkrav ren kjernekapital	11,0 %	11,5 %	11,5 %
Hybridkapital	1,5 %	1,5 %	1,5 %
Kapitalkrav kjernekapital	12,5 %	13,0 %	13,0 %
Tilleggskapital	2,0 %	2,0 %	2,0 %
Sum kapitalkrav	14,5 %	15,0 %	15,0 %

Beregningsgrunnlag, kapitalkrav og ansvarlig kapital er beskrevet og spesifisert i dokumentets kapittel 4.

Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar 2-regelverket stiller krav om at banker skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil, og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process). Gjensidige Bank ASAs prosess for vurdering av risikoprofil og kapitalbehov er beskrevet i dokumentets kapittel 5.2. I tillegg gir Pilar 2 retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Pilar 3 – Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Pilar 3 omfatter kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon. Hensikten med kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon er å bidra til at ulike markedsaktører bedre kan vurdere institusjonenes risikonivå på ulike områder, deres styring og kontroll med risikoene samt institusjonens kapitalisering. Det er krav om at offentliggjøringen skal skje på internett.

2.1 Innføring av CRD IV (Capital Requirements Directive IV)

EU Kommissjonen har vedtatt en rekke utfyllende bestemmelser i direktiv og forordning, og flere utfyllende bestemmelser er under forberedelse. Finanstilsynet legger opp til at slike utfyllende bestemmelser vil bli fulgt opp tilsynsmessig innen de rammer som følger av norske regler. Finanstilsynet tar sikte på å informere i rundskriv om utfyllende bestemmelser som skal legges til grunn i praktiseringen av regelverket.

2.1.1 Likviditetskrav

CRD IV innfører nye kvantitative krav til likviditet og funding for å styrke bankenes kortsiktige og langsiktige risikoprofil. Finansdepartementet fastsatte 25. november 2015 regler om krav til Liquidity Coverage Ratio (LCR) i CRR/CRD IV-forskriften. Kravet til LCR er satt til 70 prosent fra og med 31. desember 2015, 80 prosent fra og med 31. desember 2016 og 100 prosent fra og med 31. desember 2017.

Det er foreløpig ikke besluttet at det skal settes et minimumskrav til den langsiktige likviditetsindikator, Net Stable Funding Ratio (NSFR), men eventuell ikrafttredelse er imidlertid foreslått gjeldende fra 2018.

Rapportering av LCR og NSFR startet i 2014.

2.1.2 Rapporteringskrav

Rapporteringskrav etter CRD IV ble gjort gjeldende fra 1. juli 2014 for norske kredittinstitusjoner og verdipapirforetak.

3. Konsernforhold og konsolidering

3.1 Oversikt over Gjensidige Bank Holding konsern

Gjensidige Bank Holding konsern består, i tillegg til morselskapet Gjensidige Bank Holding AS, av følgende selskaper:

Selskaper som er fullt konsolidert

Navn (Tusen kroner)	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretningskontor	Type virksomhet
Gjensidige Bank ASA	876.000	1.733.884	100 %	100 %	Oslo	Bank
Gjensidige Bank Boligkreditt AS	130.000	1.020.030	100 %	100 %	Oslo	Kredittforetak

3.2 Begrensinger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskap

Det finnes ingen avtalemessige, privatrettslige eller andre faktiske begrensinger på overføring av kapital mellom selskapene.

Overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskap i konsernet blir regulert i samsvar med inngåtte avtaler og gjeldende lover og regler.

4. Ansvarlig kapital og kapitalkrav

4.1 Ansvarlig kapital

Tabellen nedenfor viser ansvarlig kapital/kapitaldekning for Gjensidige Bank ASA, Gjensidige Bank Boligkreditt AS og Gjensidige Bank Holding konsern.

Tusen kroner	Gjensidige Bank ASA	Gjensidige Bank Boligkreditt AS	Gjensidige Bank Holding konsern
Ansvarlig kapital			
Aksjekapital og overkurs	1.669.192	1.020.020	1.757.000
Annen egenkapital	374.039	331.664	644.362
Total egenkapital (eksklusiv hybridkapital)	2.043.231	1.351.684	2.401.362
Fradrag			
Goodwill og andre immaterielle eiendeler	(16.987)		(16.987)
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	(4.031)	(202)	(3.381)
Ren kjernekapital	2.022.213	1.351.482	2.380.994
Tilleggskapital			
Ansvarlig lånekapital	294.390		294.390
Netto ansvarlig kapital	2.316.603	1.351.482	2.675.384
Tilleggskapital			
Ansvarlig lån	349.800		349.800
Netto ansvarlig kapital	2.666.403	1.351.482	3.025.184
Kapitaldekning			
Kapitaldekning	20,1 %	21,3 %	16,2 %
Kjernekapitaldekning	17,5 %	21,3 %	14,3 %
Ren kjernekapitaldekning	15,3 %	21,3 %	12,7 %

Som det fremkommer av tabellen over har Gjensidige Bank Holding konsern en ansvarlig kapital på 3.025 millioner kroner, mens ren kjernekapital utgjør 2.381 millioner kroner. Konsernet har en ren kjernekapitaldekning på 12,7 prosent og en kapitaldekning på 16,2 prosent.

4.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser minimumskrav til ansvarlig kapital og krav til ansvarlig kapital inklusiv bufferkrav.

Tusen kroner	Gjensidige Bank ASA	Gjensidige Bank Boligkreditt AS	Gjensidige Bank Holding konsern
Minimumskrav ansvarlig kapital			
Kredittrisiko			
Herav:			
Lokale og regionale myndigheter	1.426		1.426
Institusjoner	58.554	16.633	10.105
Foretak	46.618		46.618
Massemarkedsengasjementer	341.897	4.017	345.915
Engasjementer med pant i bolig	464.779	448.376	913.155
Forfalte engasjementer	29.603	203	29.806
Obligasjoner med fortrinnsrett	21.710	401	15.297
Andeler i verdipapirfond	3.161		3.161
Andre engasjementer	8.393	1.004	9.548
Sum minimumskrav kredittrisiko	976.141	470.634	1.375.031
Operasjonell risiko	79.286	20.894	99.468
CVA-risiko	3.577	16.193	19.770
Minimumskrav ansvarlig kapital	1.059.004	507.721	1.494.269
Bufferkrav			
Systemrisiko buffer 3,0 %	397.126	190.395	560.351
Kapitalbevaringsbuffer 2,5 %	330.939	158.663	466.959
Motysyklisk buffer 1,0 %	132.375	63.465	186.784
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	860.441	412.523	1.214.094
Tilgjengelig ren kjernekapital utover kapitalkravet	566.083	653.366	326.374
Minimumskrav ansvarlig kapital inklusive bufferkrav	1.919.445	920.244	2.708.363

Per 31. desember 2015 er minimumskravet til ansvarlig kapital for Gjensidige Bank Holding konsern 1.494,3 millioner kroner, mens minimumskravet inklusiv bufferkravene utgjør 2.708,4 millioner kroner. Tilgjengelig ren kjernekapital utover minimumskravet inklusiv bufferkrav utgjør 326,4 millioner kroner.

4.3 Soliditetsmål

Styret i Gjensidige Bank ASA har vedtatt mål å overholde de til enhver tid gjeldende krav til bufferkapital. Pilar 2-tillegget skal dekkes med ren kjernekapital.

4.4 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel blir rapportert og beregnet i standardskjema utarbeidet av Finanstilsynet. Per utgangen av 2015 har Gjensidige Bank Holding konsern en uvektet kjernekapitalandel på 6,2 prosent, mens uvektet ren kjernekapitalandel utgjør 5,5 prosent.

Tusen kroner	Gjensidige Bank Holding konsern
Ren kjernekapital	2.380.994
Kjernekapital	2.675.384
Engasjementbeløp i balansen	40.311.858
Derivat	209.275
Poster utenfor balansen	2.844.803
Sum engasjement	43.365.936
Uvektet ren kjernekapitalandel	5,5 %
Uvektet kjernekapitalandel	6,2 %

5. Styring og kontroll av risiko

All vesentlig risiko i selskapene i Gjensidige Bank Holding konsern, påtas i selskapene Gjensidige Bank ASA og Gjensidige Bank Boligkreditt AS. Virksomheten i Gjensidige Bank Boligkreditt AS konsolideres inn i Gjensidige Bank konsern, og i det følgende vil vi beskrive risikoforholdene i Gjensidige Bank konsern (Gjensidige Bank).

Styret i Gjensidige Bank ASA har vedtatt policy for risikostyring og internkontroll. Styret i Gjensidige Bank ASA har også vedtatt retningslinjer for integrering av bankens kapitalvurderingsprosess og bankens strategiprosess.

5.1 Risikostyring og internkontroll

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring, internkontroll og kapitalstyring er rammeverket basert på 10 prinsipper som reflekterer måten styret og ledelsen styrer banken på:

- Strategisk målbilde
- Organisasjonskultur
- Organisering
- Risikoidentifikasjon
- Risikoanalyse og stresstester
- Risikostrategier
- Risiko- og internkontroll
- Rapportering, oppfølging og overvåking
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Strategisk målbilde

Risikostyring tar utgangspunkt i bankens strategiske målbilde og forretningsplan.

Organisasjonskultur

I prosessen for risikostyring er organisasjonskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Organisasjonskulturen omfatter ledelsesfilosofi, lederstil og menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Det er etablert et tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kjent i hele organisasjonen.

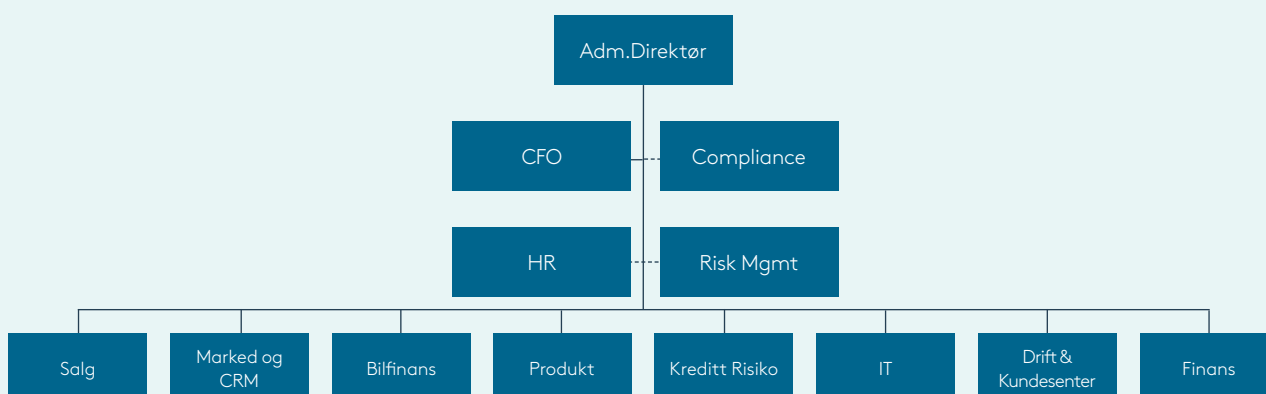
Organisering

Gjensidige Bank ASA er organisert under ett forretningsområde.

Gjensidige Bank Boligkreditt AS har kun en ansatt (daglig leder) og kjøper tjenester fra Gjensidige Bank ASA.

Ansaret for Gjensidige Bank ASA sin risikostyring:

Styret har ansvaret for at banken har ansvarlig kapital som er forsvarlig med utgangspunkt i bankens risikoprofil og regulatoriske krav. Styret fastsetter risikoappetitt og vedtar overordnede rammer for risikoprofil og kapitaldekning. Styret vedtar også overordnede rammer for risikostyring, fullmakter og retningslinjer for risikostyringen i banken. Styret har godkjent bankens visjon, forretningsidé, verdier og etiske retningslinjer.

Administrerende direktør (CEO) har ansvaret for overordnet risikostyring, at risikostyringssystemene blir implementert og at bankens risikoeksponering blir overvåket og rapportert. Han har også ansvaret for delegering av fullmakter.

CFO rapporterer direkte til administrerende direktør. CFO har ansvaret for utvikling av rammeverket for risikostyring og oppfølging og videreutvikling av risikostyringssystemer i samarbeid med bankens Risk Manager i forhold til bankens overordnede risikostyringsrammeverk.

Risk Manager rapporterer til CEO og har ansvaret for uavhengig vurdering av bankens overordnet risikoeksponering og -utvikling gjennom periodiske rapporter til styret. Risk Manager sikrer også at Gjensidige-konsernets retningslinjer er hensyntatt i bankens rammeverk for risikostyring.

Compliance officer har ansvaret for oppfølging av at banken etterlever gjeldende lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer og er en funksjon som også leveres av morskapet Gjensidige Forsikring ASA.

Intern revisor er en uavhengig, objektiv bekreftelses- og rådgivningsfunksjon som bistår styret og daglig leder med å overvåke og kontrollere bankens risikosituasjon. Intern revisor rapporterer til styret.

Risikoidentifikasjon

Risikoer blir identifisert som en integrert del av strategi- og budsjettprosessen. Vurderingen av risiko baseres på en analyse av sannsynligheten for at en hendelse skal inntreffe og hvor stor konsekvens hendelsen vil ha for bankens måloppnåelse. Kredittisiko, konsentrasjonsrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko og forretningsrisiko skal måles med tanke på behovet for kapital. Målingene baseres på aksepterte og betryggende metoder.

Risikoanalyse og stresstester

Risikoanalysen danner grunnlag for hvordan banken forstår og styrer risikoene. For alle vesentlige risikokategorier skal det utarbeides en risikoprofil (kvantitativt og kvalitativt) gjennom bankens arbeid med ICAAP.

Stresstester er et viktig verktøy til å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen, likviditet og kapitaldekningen til banken. Det gjøres både stresstest av enkeltfaktorer og scenarioanalyser hvor banken utsettes for en rekke ulike negative makroøkonomiske hendelser gjennom en periode på minimum 5 år.

Risikostrategier

Risikostrategiene er styrets instrument til å fastsette valgt risikoprofil med tilhørende avkastningsmål. Risikostrategiene skal videre sikre at banken styrer risikoene i tråd med godkjent risikoprofil. Risikostrategiene er basert på bankens strategiske mål bilde, og revurderes minimum årlig. Administrerende direktør er ansvarlig for å innstille av risikostrategier overfor styret.

Banken definerer risikostrategier gjennom overordnet strategi, kredittstrategi og finans- og likviditetsstrategi. Styret definerer bankens risikoprofil gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall for de enkelte områder.

Risikostyring og internkontroll

God risikostyring er et viktig virkemiddel for å nå bankens mål, og skal være en integrert del av dens plan-, strategi- og beslutningsprosesser.

Banken skal ha en målrettet prosess for kapitalstyring som sikrer:

- en effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til bankens strategiske mål bilde og vedtatte forretningsstrategi,
- en tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgte risikoprofil,
- at banken minimum klarer å opprettholde ønskede ratinger,
- utnyttelse av vekstmuligheter i bankens definerte markedsområde

Rapportering, oppfølging og overvåkning

Alle ledere og medarbeidere er ansvarlige for den daglige risikostyringen på egne områder. Ledere skal rapportere risiko- og kontrollsituasjonen til nærmeste leder/administrerende direktør minst en gang i året.

Uavhengig vurdering og rapportering av overordnet risikoeksponering og utvikling ved Risk Manager skjer gjennom periodiske rapporter til styret.

Beredskapsplaner

Det er utarbeidet beredskapsplaner knyttet til bankens håndtering av en likviditets- og kapitalkrise.

Compliance (etterlevelse)

Det er etablert prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover /forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer.

5.2 Prosess for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP)

Bankens ICAAP-dokument omfatter Gjensidige Bank konsern, som består av Gjensidige Bank ASA og Gjensidige Bank Boligkreditt AS.

De metoder som benyttes ved beregning av økonomisk kapital kan oppsummeres slik:

Type risiko	Valg av metode
Kredittisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Basismetoden
Markedsrisiko	Totalrisikomodell (VaR)
Konsentrasjonsrisiko	Modell Banco España
Likviditetsrisiko	Totalrisikomodell (VaR)
Forretnings- og strategisk risiko	Forretningsrisikomodell (VaR)

Kredittisiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter standardmetoden, mens operasjonell risiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter basismetoden.

Markeds- og likviditetsrisiko blir målt og oppsummert i en totalrisikomodell. Det er utviklet egen modell for beregning av forretningsrisiko. I tillegg blir stresstester benyttet som en del av vurderingsgrunnlaget for bankens totalrisiko.

Kapitalbehov i datterselskap

Gjensidige Bank ASA og Gjensidige Bank Boligkreditt AS er de operative enhetene i Gjensidige Bank Holding konsern. Ved utgangen av 2015 hadde Gjensidige Bank konsern en ren kjernekapital på 2.355 millioner kroner, kjernekapital på 2.649 millio-

ner kroner og ansvarlig kapital på 2.999 millioner kroner. Noe som gav en ren kjernekapitaldekning på 12,6 %, kjernekapitaldekning på 14,2 % og kapitaldekning på 16,1 %. Tilleggskapitalen består av ansvarlige lån pålydende 350 millioner og fondsobligasjoner pålydende 300 millioner kroner.

Kapitalen i Gjensidige Bank Boligkreditt AS består kun av ren kjernekapital, og ved utgangen av 2015 har selskapet en ren kjernekapitaldekning på 21,3 prosent.

Konsernet sitt kapitalbehov blir vurdert med utgangspunkt i en konsolidert prosess.

Prosess og involvering

ICAAP-prosessen er integrert med bankens strategiprosess med rullering av en femårig forretningsplan. Det blir utført målinger og risikoanalyser med tanke på økonomiske rammevilkår og utvikling i økonomiske nøkkeltall, konkurransesituasjon, markedsanalyse, produkt og organisering. Det blir også gjort målinger knyttet til kundetilfredshet og medarbeidertilfredshet.

Som utgangspunkt for vurdering av bankens risikoeksponering totalt, og for den enkelte risiko, blir det utført målinger og stresstester av bankens risikoprofil. Målinger tar utgangspunkt i forventet økonomisk utvikling og tester konsekvensen på kapitaldekningen av lavkonjunkturscenarioer med tidshorisonter på fem år.

Ved utarbeidelse av alternative scenarier tas det blant annet utgangspunkt i Norges Banks stresstester av soliditeten i norske banker. Stresstestene viser blant annet en styrking av bankens resultat på kort sikt i et nedgangscenarie, som følge av

redusert pengemarkedsrente. På lengre sikt svekkes imidlertid resultatet som følge av redusert vekst og økte tap.

Stresstestene er grunnlag for fastsetting av bankens risikoakseptansenivå og risikorammer.

Rammer for kapitaldekning og kapitalplan er fastlagt gjennom bankens overordnede strategi, kredittstrategi og finans- og likviditetsstrategi, som godkjennes i styret.

Bankens ICAAP-dokument er basert på bankens strategiprosess og blir behandlet av bankens styre som en del av denne prosessen. ICAAP blir oppdatert med risikomålinger som skal fange opp endringer som har skjedd siden strategi og budsjett var godkjent i styret. Ved sluttbehandling i styret blir også internrevisjonens vurdering av ICAAP fremlagt.

Kapitaldekningen beregnes kvartalsvis og rapporteres til styret og Finanstilsynet.

Kvalitetssikring

Konsernrevisjonen reviderer ICAAP og revisjonsrapporten fremlegges for styret.

Involvering i styring og kontroll

Risikomålingene og stresstestene som blir gjort er en del av risikokartleggingen og risikoanalysene i tilknytning til strategiprosessen.

5.2.1 Kapitalbehov Pilar II

Bankens interne vurdering av kapitalbehov 2015 viste at det var behov for pilar 2-påslag for markedsrisiko, likviditetsrisiko og konsentrasjonsrisiko. Tabellen under viser bankens beregnede kapitalbehov per 31. desember 2015:

Millioner kroner	31.12.2015
Kredittrisiko	1.374
Markedsrisiko	
Operasjonell risiko	99
CVA-risiko	20
Min. kapitaldekning eksklusive bufferkrav	1.493
Systemrisiko buffer 3,0 %	560
Kapitalbevaringsbuffer 2,5 %	467
Motysyklisk buffer 1,0 %	187
Min. kapitaldekning inklusive bufferkrav	2.707
Markedsrisiko	39
Konsentrasjonsrisiko	6
Likviditetsrisiko	14
Forretningsrisiko	118
Kapitalbehov Pilar II	2.884
Ansvarlig kapital per 31.12.2015	2.999
Margin ansvarlig kapital Pilar II	115

Per utgangen av 2015 har banken et kapitalbehov på 2.884 millioner kroner, mens faktisk ansvarlig kapital utgjør 2.999 millioner kroner. Dette gir en positiv margin på 115 millioner kroner.

6. Kreditrisiko

Kreditrisiko er risiko banken står overfor som følge av at låntakere ikke tilbakebetaler sine lån eller ikke innfrir sine kontraktsforpliktelser overfor banken. Bankens kreditrisiko stammer hovedsakelig fra lån og kreditter i det norske personkundemarkedet. Banken er også eksponert for kreditrisiko gjennom et begrenset antall kommersielle utlån, plassering av likviditetsreserve og bruk av derivater.

6.1 Styring og kontroll

Styret fastsetter det overordnede rammeverket for bankens kreditrisiko gjennom bankens kredittpolitikk og kredittstrategi.

I bankens kredittpolitikk og kredittstrategi gir styret generelle føringer og rammer som skal sikre at Gjensidige Bank ASAs kundeporteføljer har en akseptabel risikoprofil og gir lønnsomhet etter tap i et langsiktig perspektiv.

Banken benytter søknadsscore-modeller basert på interne og eksterne data om kunder for beslutninger relatert til kundens lånesøknad. I tillegg benytter banken modeller for adferdsscore, som estimerer sannsynligheten for mislighold i hovedsak basert på kundens kredittadferd i banken, for beslutninger relatert til ny kreditt for eksisterende kredittkunder, inndrivelse av krav, guppenedskrivninger og andre porteføljebeslutninger.

Med grunnlag i nevnte scoringmodeller grupperes bankens låneporteføljer i risikokategorier fra lavest risiko til høyest risiko, basert på sannsynlighet for mislighold. Denne risikokategoriseringen gjøres i hovedsak ved ulike kredittbeslutninger. Kategoriene kan aggregeres i tre hovedklasser med lav risiko, middels risiko og høy risiko som benyttes i bankens månedlige porteføljeovervåking, rapportering og kundeoppfølging.

Trender og utvikling i forhold til spesifiserte benchmarks rapporteres regelmessig til styret.

I bankens kreditthåndbøker er detaljerte rutiner for kredittarbeidet fastsatt. Kreditthåndbøkene utarbeides av

Kredittdelingen, innenfor de rammer som er gitt av styret i bankens kredittpolitikk og kredittstrategi.

Bankens styre har tildelt ansvaret for kredittvirksomheten i banken til administrerende direktør gjennom kredittfullmakt. Kredittfullmakten kan delegeres og administrerende direktør har delegert ansvaret for den daglige kredittvirksomheten gjennom kredittfullmakt til kredittdirektør.

Videre har kredittdirektør delegert kredittfullmakt for bankens forretningsområder og kredittporteføljer til kredittsjefer i hvert forretningsområde. Kredittsjefene under kredittdirektør har ansvaret for utarbeidelse av bankens kreditthåndbøker samt å påse etterlevelse av disse i forretningsområdene.

6.1.1 Porteføljeoversikt

Bankens kreditrisiko stammer hovedsakelig fra lån og kreditter i det norske personkundemarkedet. Banken er også eksponert for kreditrisiko gjennom et begrenset antall kommersielle utlån og ved plassering av likviditetsreserve. Sikrede utlån inkluderer i hovedsak lån og kreditter sikret i boligeiendommer. Banken har også nylig lansert bilfinans som inkluderer lån og leasing sikret i kjøretøy. Banken har også en betydelig portefølje av usikrede forbrukslån. Denne porteføljen har en høyere avkastning proporsjonalt med kreditrisikonivået i porteføljen og en stor andel av bankens tap er relatert til den usikrede porteføljen. Banken anvender risikopringsmodeller basert på kredittscoring. Porteføljen har god lønnsomhet.

Som en del av bilfinans, har banken også startet utlån til bedrifter i begrenset omfang. Denne virksomheten skal bidra til vekst innen bilfinansiering til personkunder (lån og leasing) og skape kjennskap til vår produkter innen bilfinans. Lån til bedriftsmarkedet inkluderer varelagerfinansiering for bilforhandlere og flåtefinansiering samt lån og leasing til enkelte bedrifter innen forretningsområdet bil. Kommersiell utlån innen bilfinans er normalt sikret.

Tabellen under viser utlånsporteføljen fordelt på geografiske områder.

Tusen kroner	31.12.2015		31.12.2014	
	Utlån	Prosent	Utlån	Prosent
Utlån fordelt på geografiske områder				
Oslo	7.515.748	20,5 %	5.404.871	19,6 %
Akershus	6.508.302	17,7 %	5.123.136	18,6 %
Østlandet	7.747.142	21,1 %	5.954.032	21,6 %
Sørlandet	921.118	2,5 %	736.119	2,7 %
Vestlandet	8.196.338	22,3 %	6.139.393	22,3 %
Midt-Norge	3.732.257	10,2 %	2.717.611	9,9 %
Nord-Norge, Svalbard	2.057.911	5,6 %	1.467.109	5,3 %
Utlandet	56.668	0,2 %	4.242	0,0 %
Sum brutto utlån fordelt på geografiske omr.	36.735.483	100,0 %	27.546.513	100,0 %

Som det fremkommer av tabellen over er hovedtyngden av utlånene i landets mest folkerike områder.

Tabellen under viser fordeling av utlån fordelt på sektor og næring

Tusen kroner Utlån fordelt på sektor og næring	Brutto utlån	
	2015	2014
Offentlig sektor		
Industri og bergverksdrift		
Kraft, vann, bygge og anleggsvirksomhet		
Varehandel, hotell og restaurantdrift		
Forretningsmessig tjenesteyting, eiendomsdrift og finansiell tjenesteyting		
Tjenesteytende næringer ellers		
Privatpersoner	36.301.989	27.491.236
Andre	433.495	55.277
Sum utlån fordelt på sektor og næring	36.735.483	27.546.513

6.1.2 Mislighold og nedskrivning av utlån

Bankens regnskap er utformet i henhold til IFRS regnskapsprinsipper og forskrift fra Finansdepartementet (utlånsforskriften). Det betyr at alle deler av bankens resultat og balanseregnskap inkludert føring av utestående utlånsbalanse, nedskrivninger og konstaterte tap på lån og kredittlinjer, følger disse prinsipper.

Dersom det foreligger objektivt bevis for verdifall for et lån eller for en portefølje av lån vil lånet/porteføljen nedskrives tilsvarende differansen mellom den kapitaliserte verdi og nåverdien av estimert fremtidig kontantstrøm, diskontert med opprinnelig effektiv rente (dvs. opprinnelig effektiv rente justert for eventuelle renteendringer på porteføljenivå).

Objektivt bevis for at et lån har verdifall inkluderer materielle betalingsproblemer, betalingsmislighold eller andre brudd på lånekontrakten eller dersom det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandlinger eller det foreligger andre konkrete bevis som indikerer verdifall.

Dersom en debitor ikke innfrir sine betalingsforpliktelser etter låneavtalen, eller dersom en kreditttramme overtrekkes vil lånet anses å være misligholdt. For sikrede lån er betydelige eksponeringer vurdert individuelt i forhold til objektive bevis for verdifall kvartalsvis, og der det er påkrevd er individuelle avsetninger (nedskrivning) foretatt. I tillegg vil det for sikrede lån foretas en individuell vurdering og nedskrivning på månedlig basis for alle misligholdte lån over 30 dager og over et bestemt beløp. For forbruksfinansiering er 120 dagers mislighold definert som et objektivt bevis for verdifall, og for lån som oppfyller disse kriteriene beregner banken en avsetning (nedskrivning).

Banken benytter også modeller for nedskrivninger på gruppenivå for lån som ikke er definert som misligholdt. Basert på scoring, estimerer modellene for gruppenedskrivning sannsynlig verdifall på grupper av utlån og beregner tilsvarende avsetning for å dekke verdifallet.

En endelig nedskrivning regnskapsføres når det er åpenbart at lånet ikke blir tilbakebetalt, og i slike tilfeller vil tilsvarende avsetninger (nedskrivning) som er foretatt reverseres. I de tilfeller det skjer en betaling på tidligere avskrevne lån, anses disse som gjenvinning av tidligere avskrevne lån.

6.1.3 Motpartsrisiko

Bankens motpartsrisiko i tilknytning til plassering av likviditetsportefølje blir styrt gjennom kronerammer per motpart. Motpartene består per 31. desember 2015 i all hovedsak av eksponeringer mot norske banker, norske boligkredittforetak og statskasseveksler i den norske stat. Måling og rapportering utføres regelmessig av bankens Treasury-avdeling.

Banken benytter derivater for styring av renterisiko og valutarisiko. Per 31. desember 2015 har banken utestående obligasjonslån i valuta på 800 millioner svenske kroner.

6.1.4 Kapitalkrav

Kapitalkrav for kredittisiko benyttes standardmetoden og kapitalkravet inklusiv CVA-risiko utgjorde 1.394 millioner kroner per 31. desember 2015.

6.1.5 Kapitalbehov

Kapitalbehovet knyttet til kredittisiko og CVA-risiko utgjør 1.394 millioner kroner per 31. desember 2015, da en benytter samme metoder som under Pilar 1.

7. Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er risiko for tap som skyldes at banken har store deler av den utlånte kapitalen knyttet opp mot enkeltaktører eller mot avgrensede geografiske eller næringsmessige områder.

7.1. Styring og kontroll

Konsentrasjonsrisiko blir styrt gjennom bankens risikorammer, og blir målt og vurdert gjennom årlige stresstester/scenarioanalyser på kredittområdet.

Bankens største engasjement utgjør cirka 240 millioner kroner, og eksponeringen relatert til de ti største engasjementene (ramme) utgjør cirka 515 millioner kroner. Per 31. desember 2015 er porteføljen geografisk veldiversifisert, med størst engasjement i de mest folkerike delene av landet. Banken har således svært liten konsentrasjonsrisiko i utlånsporteføljen. Det er identifisert et mindre kapitalbehov i forbindelse med konsentrasjon av personkunder ansatt i oljerelaterte yrker i Rogalandsområdet.

7.1.1 Kapitalkrav

Det beregnes ikke kapitalkrav for konsentrasjonsrisiko.

7.1.2 Kapitalbehov

Kapitalbehov knyttet til konsentrasjonsrisiko er beregnet til 6 millioner kroner.

8. Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke klarer å oppfylle forpliktelsene sine og/eller finansiere en økning i eiendeler, uten en vesentlig økning i kostnader.

8.1. Styring og kontroll

Rammer og retningslinjer for styring av likviditetsrisiko følger av bankens finansstrategi som er vedtatt av styret. Banken har etablert retningslinjer og rammer for likviditetsrisiko og risikotoleranse, retningslinjer for beholdning av likvide eiendeler, retningslinjer for stabil langsiktig finansiering samt beredskapsplaner.

Banken skal ha tilgjengelig en likviditetsreserve (bufferkapital) i kortsiktige innskudd, likvide verdipapirer og/ eller kommitterte trekkrettigheter som i en akutt likviditetstørke i markedet frigjør rimelig omstillingstid til å gjennomføre nødvendige tiltak.

8.1.1 Porteføljeoversikt og forfallsstruktur

Bankens likviditetsportefølje består utelukkende av av papirer som har «investment grade» rating (eksternt eller internt). Per 31. desember 2015 utgjør bankens likviditetsreserve 4,7 milliarder kroner, og figuren under viser likviditetsreserven fordelt på rating/instrument.

Som det fremkommer av figuren over er 3,4 milliarder kroner av likviditetsreserven plassert i papirer med AAA som består av obligasjoner med fortrinnsrett og statskasseveksler. I tillegg er deler av likviditetsreserven plassert i LCR tilpasset pengemarkedsfond sammensatt av obligasjoner med fortrinnsrett.

Figuren under viser forfallsstrukturen på bankens innlån.

År	Senior gjeld	OMF	Fonds obligasjon	Ansvarlig lån	Sum
2016	719	240			959
2017	1.000	1.300			2.300
2018	1.543	2.450			3.993
2019	1.400	2.300		250	3.950
2020	950	2.950	300	100	4.300
2021		1.917			1.917
2025	250	600			850

Likviditetsreserven utgjør 12 prosent av bankens eiendeler og er tilstrekkelig til å dekke forfall neste 32 måneder.

Per 31. desember 2015 har banken en LCR på 110 prosent og NSFR på 115 prosent.

Måling av risiko

Banken benytter egen modell for å bestemme kapitalbehov for likviditetsrisiko.

Vil skiller mellom to typer likviditetsrisiko:

- Banken får nedklassifisert rating, men har fremdeles tilgang på likviditet fra finansmarkedet.
- Banken har ikke tilgang på likviditet som følge av generell markedssvikt eller mistillit til banken.

Likviditetsrisiko som følge av nedklassifisert rating vil indirekte påvirke egenkapitalen som følge av økt fremtidig finansieringskostnad. Endring i risikopremie blir avledet av den nye ratingen. Endring i risikopremie blir simulert ved å gå ut fra en normalfordeling, med bestemt forventning og bestemt standardavvik. Likviditetsbehovet blir lagt inn i modellen og multiplisert med endring i risikopremien.

Likviditetsrisiko som følge av sviktende tilgang på likviditet handler om å ha tilstrekkelig med likvide midler til å dekke inn de forpliktelsene som kommer til forfall. Stresstester benyttes for å teste robustheten til bankens likviditetssituasjon.

8.1.2 Kapitalkrav

Det beregnes ikke kapitalkrav for likviditetsrisiko.

8.1.3 Kapitalbehov

Kapitalbehov for likviditetsrisiko er beregnet til 14 millioner.

9. Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap knyttet til endringer i markedspriser, i denne sammenheng relatert til posisjoner og aktiviteter i rente-, valuta-, kreditt- og aksjemarkedet.

9.1. Styring og kontroll

Rammer og retningslinjer for styring av markedsrisiko følger av bankens finansstrategi som er vedtatt av styret.

Bankens markedsrisiko er for det vesentligste relatert til renterisiko, spreadrisiko og valutarisiko. Gjensidige Bank ASA har ikke aksjerisiko.

Renterisiko oppstår som følge av at bankens eiendeler og gjeld har ulik gjenstående rentebindingstid. Banken styrer renterisiko mot vedtatte rammer ved å tilpasse rentebindingstiden på eiendeler og gjeld. I tillegg benyttes derivater til rentesikring.

Renterisikoeksponering blir målt etter milliår, som er eiendeler og gjeld med rentebinding i millioner kroner multiplisert med gjenværende rentebindingstid. Rammen for renterisiko under ett år er begrenset til en negativ eksponering med inntil 500 milliår. I tillegg er det gitt ramme for renterisiko for alle tidsintervall pluss/minus 300 milliår. Bankens ramme for akkumulert eksponering for renterisiko er 500 milliår. Renterisiko under tre måneder blir målt og rapportert, men eksponeringen her inngår ikke i rammer for renterisiko. Ved full utnyttelse av rammen, vil bankens tap ved ett prosentpoengs parallellskift i rentekurven være 5 millioner kroner. Utnyttelse av denne rammen blir rapportert månedlig til bankens styre.

Spreadrisiko er risikoen for tap som følge av endring i markedets generelle prising av risiko eller risikoen knyttet til en spesifikk motpart. Dette leder til endring i kredittspread som er påslaget investorer krever som kompensasjon for risikoen utover markedsrenten.

Banken avgrensner spreadrisiko på aktivasisiden ved å investere i solide verdipapirer med begrenset løpetid der det forventes at verdien er mindre eksponert mot endringer i kredittspread. Gjensidige Forsikring ASA styrer kredittrisiko ved investeringer på konsernnivå og har et stort miljø for sin investeringsvirksomhet. Banken har tilgang til dette miljøet gjennom en egen SLA. Banken mottar kronerammer per motpart fra Gjensidige Forsikring ASA som danner rammer for bankens plasseringsalternativer.

Banken benytter sikringsbokføring knyttet til obligasjonsinnlån med fast rente, men sikrer seg ikke mot spreadrisikoen knyttet til foretakets egne innlån.

Valutarisiko oppstår som følge av at banken har obligasjonsinnlån i valuta. Per 31. desember 2015 har banken obligasjonslån i valuta pålydende totalt 800 millioner svenske kroner. Banken styrer valutarisikoen ved bruk av «cross currency rate swaps». Gjennom dette derivatet bytter Gjensidige Bank ASA både rentebetaling og hovedstol fra valuta til NOK med en definert motpart.

Måling av risiko

Banken benytter egen modell for å bestemme kapitalbehov for markedsrisiko.

9.1.1 Kapitalkrav

Det beregnes ikke kapitalkrav for markedsrisiko under Pilar 1, da banken ikke har handelsportfølje.

9.1.2 Kapitalbehov

Kapitalbehovet for markedsrisiko er beregnet til 39 millioner kroner.

10. Operasjonell risiko

Med operasjonell risiko menes fare for tap som skyldes menneskelige feil, eksterne hendelser eller svikt og mangler i bankens system, rutiner og prosesser.

10.1. Styring og kontroll

Viktige elementer i styring av operasjonell risiko er:

- Årlige risikovurderinger gjennomføres innen alle områder basert på bankens målsettinger/strategier for planperioden. Administrerende direktør vil i samråd med bankens ledergruppe vurdere de strategiske/forretningsmessige og operasjonelle risikoene. Denne vurderingen er grunnlaget for etablering av kontrolltiltak for de mest vesentlige risikoer. I tillegg blir det utført egne risikovurderinger ved implementering av nye produkter og systemer.
- Kvartalsvis egentesting av bankens definerte viktigste prosesser i de ulike operasjonelle enhetene, med rapportering til bankens ledelse. Oppfølging skjer ved internkontrollansvarlig.

- Årlig bekreftelse på risikostyring og internkontrollen som en del av risikovurderingsprosessen, der status blir rapportert oppover i organisasjonen. Bekreftelsen gir grunnlag for anbefalte forbedringstiltak på ulike områder, og er grunnlag for administrerende direktørs risikovurdering av virksomheten meldt til konsernsjefen i morselskapet Gjensidige Forsikring ASA.
- Anbefalinger fra internrevisjonen på reviderte områder.
- Årlig vurdering av compliance-risikoer.

Banken har også etisk regelverk som alle ansatte må sette seg inn i.

Banken har en egen hendelsesdatabase for vurdering, oppfølging og lagring av uønskede hendelser. Avdelingslederne innenfor de ulike operative områder er ansvarlige for å identifisere, begrense og kontrollere de operative risikoene innenfor sine respektive områder.

10.1.1 Kapitalkrav

Kapitalkrav for operasjonell risiko er beregnet til 99 millioner kroner, der basismetoden er benyttet.

10.1.2 Kapitalbehov

Kapitalbehov for operasjonell risiko er beregnet til 99 millioner kroner, der minimumskravet (Pilar 1) er lagt til grunn.

11. Forretningsrisiko

Risiko knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av konjunktorendringer, endret kundeatferd, endringer i markeds- og konkurransesituasjonen eller myndighetenes reguleringer.

11.1 Styring og kontroll

Risikoen omfatter fare for sviktende inntekter som følge av at kundene forandrer adferd, enten som følge av konkurransesituasjon, trender eller sviktende omdømme, eller at bankens inntekter svikter som følge av feilslåtte strategiske satsinger i nye markeder eller nye produkter. Manglende evne til å fange opp omstillinger i kundeatferd gjennom tilpasning av bankens produkter vil også være en forretningsrisiko.

Denne risikoen blir styrt med grunnlag i bankens overordnede strategi, der målinger av kundeatferd og analyse av konkurransesituasjon og markedsituasjon er en del av grunnlaget for forretningsutvikling. Med dette som utgangspunkt blir budsjett og målekort for oppfølging etablert. Budsjett og målekort blir rapportert og fulgt opp månedlig.

11.1.1 Kapitalkrav

Det beregnes ikke kapitalkrav for forretningsrisiko.

11.1.2 Kapitalbehov

Banken måler kapitalbehovet ut fra en modell som er basert på metodikken omtalt som "earnings volatility modelling". Denne metoden beregner kapitalavsetning for forretningsrisiko basert på variasjoner i forventede inntekter og er en simuleringsbasert metode. Kapitalbehovet er beregnet til 118 millioner kroner.

Gjensidige er et ledende nordisk skadeforsikringsselskap notert på Oslo Børs. Vi har om lag 3.900 medarbeidere og tilbyr skadeforsikring i Norge, Danmark, Sverige og Baltikum. I Norge tilbyr vi også bank, pensjon og sparing. Gjensidige Bank, et heleid datterselskap av Gjensidige Forsikring ASA, tilbyr nettbaserte tjenester innen daglig-bank og forbruksfinansiering. Konsernets driftsinntekter var 24 milliarder kroner i 2015, mens forvaltningskapitalen utgjorde 129 milliarder kroner.